

JOHANNES JØRGENSEN SELSKABET

NYHEDSBREV

Marts 2013

11. Årg.

Nr. 1

NYHEDSBREV

Medlemsblad for
Johannes Jørgensen Selskabet

Ansvh. red. **Stig Holsting**
Lykkesholms Allé 9 A,1.tv
1902 Frederiksberg C
Tlf. 8758 0303
Mob. 2129 0408
e-mail: stig.holsting@gmail.com
Kassererens e-mail:
johs.jorgensenselskabet@gmail.com
www.johannesjorgensenselskabet.dk
Bankkonto nr.: 1551 0010132908

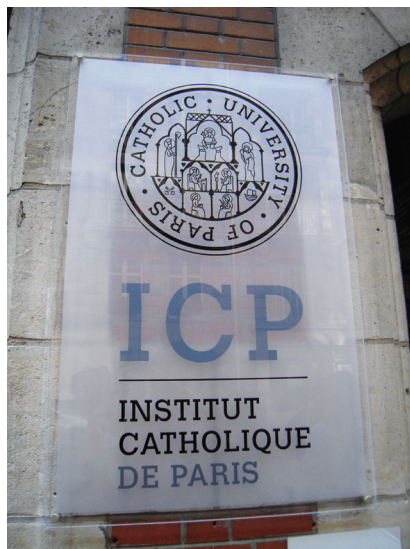
Johannes Jørgensen Selskabet er et litterært forum til studium af digterens liv og forfatterskab. Selskabet arbejder nært sammen med Johannes Jørgensens Hus i Svendborg og andre litterære selskaber. Medlemskab koster 160 kr. om året. Hjemmeside: www.svendborg-bib.dk

Selskabets bestyrelse:

Stig Holsting, formand
Oluf Schönbeck, næstformand
Fælledvej 14 E, 5.tv.
2200 København N.
E-mail: oluf@hum.ku.dk
Tlf. 60863727.

Ove Klausen, sekretær. Ottosminde 2, 8960 Randers. Tlf. 86404032.
E-mail: oklausen@fiberflex.dk
Henning Fink-Jensen, kasserer.
Krogmosevej 28, 2880 Bagsværd.
Tlf. 4444 8703

Andreas Holsting. Ved Klosteret 6, 2100 København Ø. Tlf. 31219609.
E-mail: andreas.holsting@gmail.com
Grafisk tilrettelæggelse: Kira Bierlich

Billedet på forsiden af dette nummer af Nyhedsbrevet viser porten ind til Institut Catholique i Paris, hvor Johannes Jørgensen i sommeren 1914 holdt en forelæsningsrække over franciskanske helgener. Det var ved denne lejlighed han første gang traf Andrée Carof, der sad på forreste række og hørte på. Som bekendt skulle dette møde siden udvikle sig til et nært venskab af stor betydning for dem begge og ikke mindst for hans religiøse liv.

Universitetets våben – eller logo, ville vi kalde det i dag – sidder mejslet i sten over porten nu som dengang, men fremtræder også i en mere moderne udførelse på muren ved siden af Porten.

At universitetet stadig fungerer efter sin hensigt viser den parisiske ungdom, som figurerer på billedet.

(Foto Ove Klausen)

Arthur Schopenhauers betydning for Johannes Jørgensens omvendelse.

Af Johan Christian Nord

Optakt

Da Johannes Jørgensen i 1896 konverterede til katolicismen, fuldbyrdedes en bevægelse, der allerede i længere tid havde stået på, og som havde ført den unge digter fra fritænkeriet til en metafysisk genbesindelse og altså sluttelig kristendommen i dens katolske form.

Allerede fra omkring 1892 havde denne metafysiske genbesindelse manifesteret sig hos Jørgensen, der på dette tidspunkt endnu regnedes som del af dét radikale miljø i København, han senere skulle bryde med. Han havde således givet sig i kast med at læse metafysikskindede forfattere som Charles Baudelaire, Maurice Maeterlinck og J. K. Huysmans. Med det resolute skudsmål "Alt sammen saa livsfjendsk!" skal Jørgensens tidligere ledestjerne Georg Brandes efter sigende have udtrykt sin misbilligelse over for den forhenværende adepts uortodokse læsevane (Jørgensen 1916, II: 35).

I sensommeren 1892 gjorde Johannes Jørgensen så endnu et litterært, metafysikskindet, bekendtskab, der sideløbende med blandt andre de franske

symbolistiske digtere og den senere læsning af decideret katolske skribenter skulle komme til at præge hans åndelige udvikling, og som han senere gentagne gange skulle komme til at vende tilbage til; nemlig "den tyske Pessimist" (Jørgensen 1915, II: 167), filosofen Arthur Schopenhauer¹. Denne artikel handler om Johannes Jørgensens forhold til denne

Georg Brandes. (Maleri af P.S.Krøyer. 1900)

tyske og efter egen opfattelse ingenlunde kristelige tænker².

Mødet med Arthur Schopenhauer

Da Johannes Jørgensen først påbegyndte læsningen af Schopenhauer var interessen primært knyttet til dennes insisteren på metafysikkens nødvendighed og hermed forbundne afstandtagen fra rent materialistiske verdensopfattelser og disses afvisning af berettigelsen af de første og de sidste spørgsmål³. I breve til vennen Sophus Claussen og den tidligere filosofikumlærer filosofen Harald Høffding aflagde Jørgensen vidnesbyrd om mødet med denne "Poet og Religionsstifter, med hvem jeg er enig i næsten alle Ting", som Schopenhauer – idiosynkratisk! – benævnes i brevet til Claussen (Jørgensen 1892a: 143f). I dette brev er egentlige oplysninger om Schopenhauers filosofi temmelig sparsomme, idet Jørgensen udelukkende fokuserer på, at Schopenhauer – modsat Claussen "og andre Kinder der Welt", som det hedder i brevet – regner metafysikken for en nødvendig betingelse for moralsk sindelag og følgelig afviser en rent naturalistisk verdensopfattelse. I den senere affattede skrivelse til Høffding bliver det imidlertid klart, at Jørgensens tiltrækning til den schopenhauerske filosofi ikke blot har karakter af en sådan formal interesse for dette, at Schopenhauers filosofiske position er metafysisk, men derimod – også – er en reel besindelse på den særegne *viljes* metafysik, som Schopenhauer gør sig til talsmand for (Jørgensen 1892:128).

Over for Høffding nævner Jørgensen således, at læsningen af Schopenhauer har styrket ham ved forarbejdet til den roman, som senere blev til *Livets Træ*, der i selvbiografien *Mit Livs Legende* omtales som – og virkelig også har karakter af – "en filosofisk Roman om Viljen og dens Omvendelse (i schopenhauersk Forstand)" (Jørgensen 1916, II: 63).

Da tidsskriftet *Taarnet. Maanedsskrift for Literatur og Kunst* i oktober 1893 begyndte at udkomme med Jørgensen som redaktør, havde digteren gjort yderligere tilnærmelser til Schopenhauer. I en række indlæg i *Taarnet* – samt i andre sammenhænge – fremhæver Jørgensen således Schopenhauers metafysiske verdensanskuelse og hans hermed forbundne æstetik. Overordnet set opfattede Jørgensen Schopenhauer som en vigtig allieret i kampen for genrejsningen af metafysikken og mystikken samt knæsætningen af en hertil svarende symbolistisk æstetik, der – i henseende til den grundlæggende doktrin om, at "Sjæl og Verden er ét" (Jørgensen 1894a: 54), som fremføres i artiklen *Symbolisme* – er i sømløs[?] overensstemmelse med den schopenhauerske lære om altings oprindelse og fuldstændige delagtighed i den evige verdensvilje.

Men Jørgensen opfattede ikke blot Schopenhauer som filosof i egen ret; i Schopenhauer mente han tillige – og måske frem for alt – at se en tænker, hvis samlede system var i fuld harmoni med kristendommens tilværelsestynding og antropologi: Mellem "Schopenhauers Filosofi og Kristi Religion" hersker der nemlig

et slægtskab, der "er saa inderligt, at den ydre dogmatiske Forskel bliver lige gyldig" (Jørgensen 1894b: 130); således redaktør Jørgensen, der snart skulle gøre alvor af denne tilnærmelse til kristendommen⁴.

I det efterfølgende vil jeg prøve at skildre, hvorledes Johannes Jørgensen i perioden lige omkring og efter omvendelsen udfolder forholdet mellem Schopenhauers filosofi og kristendommen.

"En Filosof, som hed Arturo Schopenauerre"

I *Rejsebogen*, hvor Johannes Jørgensens fortæller om sin udlandsrejse i 1894, og hvor han gjorde afgørende tilnærmelser til den katolske kristendom, skildres der flere steder scener, hvor fortælleren taler med italienske gejstlige, som han enten opsøger eller mere eller mindre 'tilfældigt' falder i snak med. Disse samtaler udspiller sig som en art læresamtaler, hvor de katolske gejstlige søger at skærpe den endnu ubefæstede nordbos forståelse for kristne dogmer og deres forskellighed fra og uforenelighed med andre religiøse og filosofiske doktriner.

Under en sådan samtale – eller faktisk monolog – der opstår ved at den rejsende på en tidlig morgenvandring møder en "gammel Franciskaner, som gaar op og ned lige midt i Solskinnet, med Breviaret lukket omkring højre Haands Tømmelfinger og stirrende betaget op i Majmorgens klare blaa Luft" (Jørgensen 1915, III: 262). Denne godmodige munk møder nu morgenvandrerens blik og udbryder uden videre indledning: "che bello cielo! Hvor

Himlen er skøn i Dag!" (ibid.). Herpå kommer de i samtale – men om den skrives ytringer i løbet af denne ordveksling hører læseren dog intet – og franciskaneren bevæger sig med det samme ud i en skabelsesteologisk lovsang over den frie naturs forrang som tilbedelsessted for "alle levende Væsners gode Fader" (ibid., 263). I en henført tone indfører han nu fortælleren i en jublende og lys gudstro, hvis essens er hengivelsen til "det sande Liv, den ægte simple, rene Tilværelse, som den algode Gud fra Begyndelsen har tiltænkt Menneskene Børn". En sådan skabelsesteologi er der ifølge pateren imidlertid mange – "ogsaa blandt dem, der kalder sig Kristne" – der ikke forstår, idet de modsat, hvad "vor Fader Franciscus" har lært, "tror, at vor hellige Religion bestaar i Livsforfølgelse, Livsforødelse, Livsfjendskab" (ibid.: 263). Med denne

Arthur Schopenhauer

indledning vender den gejstlige sig nu mod en ikke-bekendende repræsentant for denne ukristelige vranglære, hvis fjende er livet; nemlig Arthur Schopenhauer:

I Tyskland har der levet en Filosof, som hed Arturo Schopenauerre (sic!) – han sagde, at Viljen til Livet var det onde, som det gjaldt at fornægte, at døde at udrydde – først derved fandt man Vej til Frelsen, til det hinsides, til Nirvana. Det er Buddhisme, det er ikke Kristendom. Vi er ikke Dualister, vi er ikke Manikæere, den Gud, som har skabt Verden, har ogsaa forløst Verden (ibid.: 263)

Med al tydelighed fordømmes her den lære om fornægtelsen af viljen til liv som den salige intetheds forudsætning, der udgør grundstenen i den schopenhauerske samt – efter franciskanerens opfattelse – manikæiske og buddhistiske frelseslære; kristendommens ene Gud er efter franciskanerens opfattelse *ikke* en fjende af livet, der ønsker at se det radbrækkede menneske fremvise sit sønderknuste selv og sin brudte livsdrift, men derimod den udelte skaber, opretholder og forløser, under hvis alfaderlige overopsyn og til hvis ære mennesket kan trives og udfolde sig.

I forlængelse af den korte samtale reflekterer fortællerjeget over, hvordan han derhjemme ofte har "hørt det Ord »Livsfjende« slynget efter [sig] af dem, der foregav at elske Livet". Ifølge fortælleren var det imidlertid netop "hine foregivne Livselskere", der ved deres 'fritænkeriske'

praksis gjorde livet "koldt og dødt og øde om dem", idet de "egoistisk [dæmmede] Livets Flod ind i flade Damme, ved hvis Bred de farefrit kunde gaa og fiske efter Nydelser" (ibid., 264). Ved franciskanerens ord føler den søgende sig styrket over for disse hjemlige anklagende, der trods uoverensstemmelsen mellem egen praksis og idealer mener at se en livshader i ham, der nærmer sig kristendommen. Forlenet med "Lys til at se, at Kristendommen er Livets Vej" (ibid., 264), forlader han således munken.

At Johannes Jørgensen lod denne passage trykke må opfattes som en meget håndfast angivelse af, at han på dette tidspunkt havde ændret holdning i henseende forholdet mellem "Schopenhauers Filosofi og Kristi Religion", imellem hvis essentielle dogmer han ellers tidligere havde villet se en aldeles brudfri overensstemmelse. Med denne – tilsyneladende – definitive afvisning af den schopenhauerske filosofis forenelighed med kristendommen kunne historien om konstellationen Johannes Jørgensen – Arthur Schopenhauer allerede have været til ende. Men sådan skulle det overraskende nok ikke gå; snart vendte Jørgensen, der i 1896 var konverteret til katolicismen, sig nemlig endnu en gang mod Schopenhauer, og denne gang – som også før den kristendomsfremmende udlandsrejse – med meget rosende ord om den tyske filosofs verdensforsagende tilværelsestyndning.

"Min Filosof"

Da Johannes Jørgensen i 1896 blev optaget i den katolske kirke vakte det – som

bekendt – stor bestyrtelse hos tidligere ligesindede, og blandt disse særligt hos ægteparret Stuckenberg. Jørgensen, der følte behov for at meddele og forklare sig for Stuckenberg, sendte 6. december 1896 denne et brev, hvori han under inddragelse og påberåbelse af Arthur Schopenhauer søgte at gøre Stuckenberg det begribeligt, hvorfor han havde vovet dette – efter vennens opfattelse – aldeles drastiske skridt (Jørgensen 1896).

I brevet imødegår Johannes Jørgensen først en anklage om i forsvaret for sin omvendelse uretmæssigt at have postuleret den menneskelige sjæls splittelse mellem lyset og mørket. Over for Stuckenberg, der ikke vil acceptere nogen form for åndelig dualisme, replicerer Jørgensen først med en henvisning til Goethe, der i sin *Faust* har digtet om den sjælelige splittelse, og, som Jørgensens anfører, ”dog har kikkret ret dybt i Livet” (ibid., 42). Efter denne optakt vender brevskriveren opmærksomheden mod Schopenhauers forståelse af det spændingsfyldte forhold mellem den almindelige eksistensmodus og ”den bedre Erkendelse”. Jørgensen inddrager nu adskillige citater fra fjerde bog af Schopenhauers *Die Welt als Wille und Vorstellung*, hvori forestillingen om den tvedelte sjæl menes at have sin filosofiske hjemmel, idet Schopenhauer i hovedværket betoner betydningen af ”unser besserer Geist” for verdensforståelsens – og dermed forløsningens – mulighed. Jørgensen benævner her Schopenhauer ”min Filosof” (ibid., 43) og argumenterer i det hele taget ud fra en klassisk filosofisk, apologetisk tilgang,

hvor der med henvisning til Schopenhauers fremhævelse af den eksistentielle omkalfatrings mulighed – altså omvendelsen – appelleres til, at Stuckenberg ud fra almene, ikke-religiøse præmisser burde kunne forstå Jørgensens bevæggrunde og kontinuiteten i den udvikling, der førte ham tilbage kristendommen.

Efter den kraftige afstandtagen i *Rejsebogen* er Schopenhauer altså med al ønskelig tydelighed tilbage som Jørgensens betroede filosofiske hjemmelsmand, ved hvem det spring, som ord af denne verden aldrig kan udgrunde, dog skulle kunne blive forståeligt for de, der (endnu) ikke har vovet det⁴.

”Stadier på Omvendelsens Vej”

Også efter fuldbyrdelsen af omvendelsen og indtrædelsen i den katolske kirke fortsatte Jørgensens interesse for Schopenhauer, eller sagt på en anden måde; Johannes Jørgensen glemte ikke denne tænkter, der havde været afgørende for hans metafysiske genbesindelse i begyndelsen af halvfemserne. I konversionsromanen *Vor Frue af Danmark* fra 1900 spiller Schopenhauer således en afgørende rolle for hovedpersonernes åndelige udvikling, der – i lighed med Jørgensens egen bevægelse – munder ud i deres kristelige omvendelse og overgang til katolicismen.

I *Vor Frue af Danmark*, der har karakter af en narrativ udfoldelse af opgøret med det københavnske ’fritænkeri’ og dermed med den radikale ungdoms litterære fører Georg Brandes, spiller Schopenhauer

således en afgørende rolle for hovedpersonen Hermann Ronge. I lighed med Johannes Jørgensen selv foretager Hermann Ronge en udlandsrejse, der bestyrker ham i tilkæmpelsen af den nye trosvirkelighed. Hans omvendelse sker, som det hedder, "i en lille sydtysk Bys Ensomhed", hvor han "i denne fredelige Ensomhed og Stilhed tænkte og læste [...] lange Dage og Aftener igennem" (Jørgensen 1915, II: 166).

Det fortælles i denne forbindelse, at Hermann Ronge i kraft af denne læsning vederfares en erfaring af forsynets betydning som det rådende princip i et menneskes liv; med Jørgensens egne ord:

Han erfoer her, hvad mangen før ham havde erfaret, at der gives Tider i et Menneske Liv, hvor Forsynets Ledelse bliver ligesom håndgribelig. Hver Bog, man læser, er som givet én i Haanden – hvert Brev, hver Avis indeholder noget, man har Brug for og Gavn af – hver ny Tanke tilføres én, just som der er Trang til den, og indføjjes paa sit forud givne Sted i det Aandens nye Hus, der er under Opførelse (ibid.).

På denne måde bliver hovedpersonen nu bekendt med "to fra hinanden vidt forskellige Tænkere, der for ham blev Stadier på Omvendelsen Vej" (ibid.), nemlig "den tyske Pessimist" Arthur Schopenhauer og "Filosoffen fra Bretagne" Ernest Hello. Efter denne indvarsling af Schopenhauers betydning som en trædesten frem mod kristendommen følger en otte sider lang gengivelse af Schopenhauers tankebyg-

ning, der ivrigt relateres til opgøret med "den moderne danske Litteratures Stormester" og de unge mennesker derhjemme, der så gerne ville kalde sig "frigjorte Aander", men i virkeligheden "kun [var] troende i et antikristeligt Trossamfund, Tilhængere af en ny Religion" (ibid.: 172f). For Hermann Ronge betød det, som det hedder, "først og fremmest [...] noget i Schopenhauer at finde en virkelig moderne Tænkere, for hvem det ikke var en afgjort Sag, at Kristendommen var et tilbagelagt Standpunkt" (ibid.: 167). Denne konstatering af Schopenhauers syn på den kristelige religion forbindes for Ronge nu med det hjemlige opgør; hos Schopenhauer lyder der nemlig ingen:

Forherligelse af den frie Naturlighed, her skingrede ingen historisk Fremskridtslyrik med Udsigt til muhammedanske Fremtidsparadiser. Her vendte derimod alle de gamle *teologiske* Ord tilbage, som Hermann Ronge med Foragt havde vendt Ryggen – Omvendelse, Selvfornægtelse, Naade, Forløsning (ibid.).

Hvor det i *Rejsebogen* tydeligt drejede sig om et skabelsesteologisk anliggende, i hvilket Schopenhauer ingenlunde kunne opfattes som en allieret, men derimod utvetydigt havde karakter af modstander på linje med oldkirkelige kætteri og buddhisme, træder han nu – endnu en gang – frem som en, der stemmer den endnu famlende i kristelig retning, idet han "satte som Idealer andre forunderlige

Navne - »den hellige Franciscus af Assisi« og »Trappistordenens Stifter, de Rancé« (ibid.: 171). Med *ganske andre* menes, at disse nye idealer stod i så skarp kontrast, som overhovedet muligt til de himmelstormende oprørere, som Københavns litterære vækkelsesprædikant havde villet mejsle ind i en velvillig ungdom⁵. I stedet for den brandesianske kulturradikale elite satte Schopenhauer kristelige skikkelser, hvis rettesnor bestod i: "Resignation, Selvfornægtelse, Forsagelse" (ibid.).

Efter denne gennemgang af den schopenhauerske filosofi og dens forbindelse til opgøret med den moderne ideologi og dens danske udgave, brandesianismen, konstateres det, hvordan Ronge i kraft af denne læsning af Schopenhauer var blevet "forberedt" på mødet med Ernest Hello (ibid.: 175), hvorved det endnu en gang betones, at Schopenhauer ikke er en decideret kristelig tænkner, ved hvem den søgende kan blive stående. Nej, "den tyske Pessimist" er en deduktionens og dermed ideologikritikkens mester, for hvem "en Tro paa det absurde [...] ikke [stred] mod Fornuften, men kun mod Rationalismen" (ibid.: 170). Efter mødet med ham og hans nedrivnings- og rydningsarbejde kan den søgende på sin vej mod korset give sig i kast med reelt kristelig tænkning. Således det kontinuitetsorienterede syn på omvendelsen i *Vor Frue af Danmark*, hvor selvfornægtelsen fremstilles som nødvendigt stadie og negativ præmis forud for den endelige omfavelse af kristendommens *livsbekræftende* ideal.

"Didhen, hvor man inderst inde ønsker at komme"

Som det sidste nedslag i disse strejftog i Johannes Jørgensens Schopenhauer-reception skal der knyttes et par bemærkninger til inddragelsen af Arthur Schopenhauer i begyndelsen af første bind af *Mit Livs Legende*.

Allerede på tredje side henleder Jørgensen opmærksomheden på Schopenhauer, idet han fremhæver dennes betydning i forbindelse med "en af [sine] Yndlingstanker", nemlig denne, "at man i Livet ganske nøjagtigt kommer didhen, hvor man inderst inde ønsker at komme" (Jørgensen 1916, I: 9). Jørgensen konstaterer, at denne tanke næppe vil blive anerkendt af alle, hvorfor han vil søge at begrunde den nærmere. Her hedder det så:

Arthur Schopenhauer har i sit Hovedværk den mærkelige Sætning, at Enhver har det, som han fortjener at have det, og at i alt, der vederfares En, sker En kun Ens Ret. Verden som Forestilling, siger han, er nemlig kun Udtryk for Verden som Vilje, og al Elendighed, al Lidelse, alle Kvaler, som den rummer, er altsaa en Følge af, at *Viljen vil* – er kun saaledes, fordi den saaledes vil det (ibid., opr. kursiv).

Jørgensen anvender altså denne schopenhauerske kongstanke, der i *Die Welt als Wille und Vorstellung* benævnes den *evige retfærdighed*⁶, som *filosofisk* hjemmel for en forsynstanke, der har sin *bibelske*

forankring i de af Jørgensen anførte skriftsteder "Hvad et Menneske saaer, det skal det og høste" fra Galaterbrevet (6,7) samt "Salige ere de, som hungre efter Retfærdighed, thi de skulle mættes" fra Matthæusevangeliet (5,6). Den kontinuitetstanke angående forholdet mellem den "Schopenhauers Filosofi og Kristi Religion", der udgør hovedsporet i Johannes Jørgensens forhold til Arthur Schopenhauer, bekræftes altså i den modnere Jørgensens tilbageskuende fortælling og tilkendes endda en prominent plads som præludium til hele den syv binds lange fortælling. Selvbiografiens indledning afsluttes med disse, schopenhauersk farvede, varselssvangre – for nogle øren sikkert *ildevarslende* – ord om valgene, idealerne og den *ene* vej, der naturnødvendigt bliver et givent menneskes:

Jeg taler om de Idealer, som er levende

Kræfter – dit Blods Idealer, dit Køds Idealer, din Længsels og din Viljes Idealer. Vær ikke bange – eller vær bange: hvorhen *de* vil føre dig, *did* kommer du. Som *de* er, saaledes bliver du. En, der vidste det af bitter Erfaring – Oscar Wilde – har sagt: "Du kan intet tænke i dit Lønkammer, som du ikke én Gang skal blive nødt til at raabe fra Tagene" (Jørgensen 1916, I: 10).

Johannes Jørgensen endte så vist med at råbe fra tagene om, hvad han havde erfaret af godt og ondt om både verden og sig selv, samt hvorhen dette havde bragt ham. Og Arthur Schopenhauer, viljemetafysikeren fra Frankfurt; han var med hele vejen – ikke som manden bag verdensgådens endelige løsning, men som én af de insistende pejlemærker og resonansflader, man møder undervejs og ikke lades upåvirket af.

Litteraturfortegnelse:

Dam, Anders Ehlers

Den vitalistiske strømning i dansk litteratur omkring år 1900, Aarhus Universitetsforlag, Århus, 2010, s. 40-42, 179, 212f

Fauth, Søren R.:

- *Arthur Schopenhauer: Verden som vilje og forestilling*, Gyldendal, 2006
- *Arthur Schopenhauers filosofi. En indføring*, Informations forlag, 2010

Johannes Jørgensen:

- Brev til Sophus Claussen d. 26. august 1892 [1892a] in Frans Lasson: *Sophus Claussen og hans kreds. En digters liv i breve*, I, Gyldendal, København, 1984, s. 143f
- Brev til Harald Høffding d. 7. november 1892 [1892a] in Oluf Schönbeck og Stig Holsting: *FAGERØ – En antologi om Johannes Jørgensen*, Johannes Jørgensen Selskabet, Svendborg, 2006, s. 128
- "Symbolisme" in *Taarnet. Illustreret Maanedsskrift for Kunst og Literatur*, Grafisk Kunst- & Forlagsanstalt, C. J. Kihl & Langkjær, København, 1894a, bind I, s. 51-56 [1893]
- "Naturalisme og Klerikalisme in *Taarnet. Illustreret Maanedsskrift for Kunst og Literatur*, Grafisk Kunst- & Forlagsanstalt, C. J. Kihl & Langkjær, København, 1894b, bind I, 129-131 [1893]

- Brev til Viggo Stuckenberg d. 6. December 1896 in Jørgen Andersen: *Viggo Stuckenberg og hans samtid*, II, Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag, 1944, s. 42-44
- *Udvalgte Værker*, bind II og III, Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag, København og Kristiania, 1915,
- *Mit Livs Legende* I-II, Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag, København, 1916

Kristiansen, Børge

'At blive sig selv' og 'At være sig selv'. En undersøgelse af identitetsfilosofien i Henrik Pontoppidans roman *Lykke-Per* i lysets af Luthers teologi, Schopenhauers og Nietzsches filosofi, Multivers, København, 2007, s. 79f

Nord, Johan Christian:

- Metafysisk reaktion – reaktionær metafysik. En Ud- og afviklingskitse over Johannes Jørgensens forhold til brandesianismen, in *Critique. Årsskrift for borgerlig idédebatt og kulturkamp*, vol. V, 2012 [2012a], s. 131-148
- "En Poet og en Religionsstifter, med hvem jeg er enig i næsten alle Ting" – Indledende betragtninger over Johannes Jørgensens Schopenhauer-reception med særligt fokus på *Livets Træ*, in *Edda. Tidsskrift for nordisk litteratur*, nr. 4, 2012 [2012b], s. 277-291
- "Slægtskabet mellem Schopenhauers Filosofi og Kristi Religion" – Forholdet mellem Johannes Jørgensens Schopenhauer-reception, alment metafysiske- og kristelige inklinationer i *Taarnet*-perioden, in *European Journal of Scandinavian Studies*, nr. 2, udgives primo november 2013.

Schopenhauer, Arthur:

- *Zürcher Ausgabe. Werke in Zehn Bänden*, ved Arthur Hübscher et al., Diogenes, Zürich, 1977

¹ For en dansksproget indføring i Arthur Schopenhauers filosofi se Søren R. Fauth: *Schopenhauers Filosofi*. En indføring (Fauth 2010).

² Jørgensens forhold til Schopenhauer har allerede i nogen grad været drøftet i forskningen, inden påbegyndelsen af mit arbejde. Se Schönbeck 2006 s. 127f , Kristiansen 2007 s. 79f og Ehlers Dam 2010 s. 40-42, 179 og 212f. I det følgende henvises der løbende til mine egne arbejder.

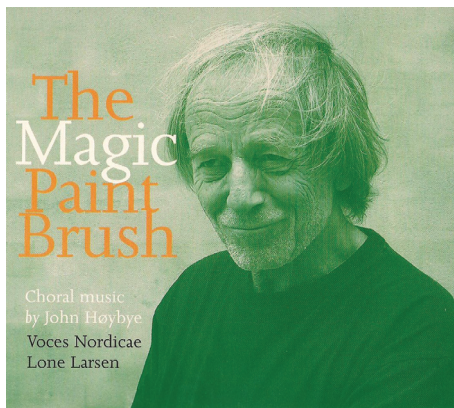
³ For en mere omfattende skildring af Johannes Jørgensens tidlige Schopenhauer-reception se min artikel "En Poet og en Religionsstifter, med hvem jeg er enig i næsten alle Ting"- *Indledende betragtninger over Johannes Jørgensens Schopenhauer-reception med særligt fokus på Livets Træ* (Nord 2012b).

⁴ For en mere indgående skildring af denne periode af Johannes Jørgensens Schopenhauer-reception se min artikel "Slægtskabet mellem Schopenhauers Filosofi og Kristi Religion" - Forholdet mellem Johannes Jørgensens Schopenhauer-reception, alment metafysiske- og kristelige inklinationer i *Taarnet*-perioden (Nord 2013).

⁵ Det nærliggende spørgsmål om, hvordan det gik til, at Jørgensen efter kort tid vendte tilbage til denne positive opfattelse af Schopenhauer, vil i lighed med de resterende overvejelser i denne artikel, forhåbentlig kunne uddybes ved inddragelse relevant dagbogsmateriale fra perioden. Dette vil blive gjort i fremtidige udgivelser.

⁶ For en mere fokuseret skildring af forholdet mellem Johannes Jørgensen og Georg Brandes se evt. min artikel "Metafysisk reaktion – reaktionær metafysik. En ud- og afviklingskitse over Johannes Jørgensens forhold til brandesianismen (Nord 2012a).

⁷ Se eksempelvis §§ 60 og 73 i første bind af hovedværket *Die Welt als Wille und Vorstellung*, som Jørgensen også selv henviser til (Schopenhauer 1977). *Verden som vilje og forestilling* er også er oversat til dansk (Fauth 2006), og paragrafinddelingen er bibeholdt i oversættelsen.

Det svenske "Bo Ejeby Förlag" har udsendt en CD med korsange af den danske komponist John Høybye med tekster af bl.a. Johannes Jørgensen. Pladens titel er: "The Magic Paint Brush". De to sange af Johannes Jørgensen bærer titlerne "Nu skinner Sol i Haver" og "Solskinslyse Foraarsskove" – tekster, som tidligere er benyttet af flere komponister.

Hälsning till Danmark da De mørke Fugle fløj Danske og svenske digte fra besættelsestiden bl.a. med Johannes Jørgensen

Deltagere: Søren Sørensen, Ole Lillelund, Stig Holsting, Rikke Rottensten.
Frihedsmuseet, Churchillparken, København K,
Onsdag den 13. marts kl. 19.00
Gratis adgang.

